

TRAKYA KÖYLERİ

Thracian Villages

Yüksel KIRIMLI*

Abstract:

Transforming into a settled life and into the urban settlements, the man first established the rural settlements. That is to say, the population of the urban settlements stems from villages and village people.

The structural transformation experienced in the rural areas in Turkey after World War II increased the immigration from the rural into the urban areas, and the speed of urbanization has surpassed the speed of population growth.

According to the data obtained from the census, more than 50% of the Turkish population had become urban inhabitants in 1985. Rapid movement of the population caused many problems to arise both in the urban and in the rural areas. The behavioral norms, habits, traditions and various institutions differ sharply from villages to cities. A socialized individual of the village environment can affect urban life as he brings with himself his likes and habits in various fields into the cities. On the other hand, he is also affected by the city life through various channels and he can transfer his experience into the village by different means. Furthermore, as the services such as communications, electricity and ways of transportation have become extensive and technological developments taken place, the opportunities for the urban culture to affect the rural increase. For this reason, the Project of "Turkish Cultural Map" was put into effect by the Department of Anthropology of Istanbul University, Faculty of Letters before the onset of the new millenium with the purpose of determining the outlines of the socio-cultural structure existing in the Turkish villages. In the article, an analysis of the data gathered from the villages of the provinces of Edirne, Kırklareli and

* Doç. Dr. Yüksel KIRIMLI, İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Antropoloji Bölümü.

Tekirdag in 1995 as forming the first step of that project will be introduced. During this survey done in Thrace, nearly 200 village mukhtars (elected local administrators of the lowest rank) were interviewed and data was collected on their villages. Moreover, during a prolonged period of stay in the field at ten selected villages, information was gathered from the household heads and their spouses on the features of their population, dwelling and marriage and on such titles as economic structure, various rituals and health.

In this paper, the structural features of the Thracian villages will be presented through tables and graphs.

Giriş:

Yerleşik hayata geçen insan, önce köy yerleşmelerini oluşturmuş, sonra bu yerleşmelerden kent yerleşmelerine geçilmiştir. Başka bir deyimle, kentsel yerleşmeleri oluşturan nüfusun kaynağını köyler ve köylüler oluşturmaktadır.

Türkiye’de de İkinci Dünya Savaşı sonrasında, kırsal alanda yaşanan yapısal dönüşüm, kırsal alandan şehirlere doğru olan göçü arttırmış ve şehirleşme hızı, nüfus artış hızının önüne geçmiştir. Böylece Türkiye nüfusunun şehir ve köy yerleşmelerine dağılımında, büyük farklar meydana gelmiştir. 1950 yılında toplam Türkiye nüfusunun 3/4’ü kırsal yerleşme ünitelerinde yaşarken, bu oran 1990’larda % 41’lere kadar gerilemiştir. (Tablo:A-1).

Tablo: A-1 Türkiye Nüfusu ve Nüfusun Şehir Köy Yerleşmelerine Dağılımı

Yıllar	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu		Köy Nüfusu	
		n	%	n	%
1950	20.947.188	5.244.337	25.0	15.702.851	75.0
1970	35.605.176	13.691.101	38.5	21.914.075	61.5
1990	56.473.035	33.326.351	59.0	23.146.684	41.0

Kaynak: 1990 Genel Nüfus Sayımı

Nüfusun hızlı yer değişimi hem şehirsal alanlarda hem de kırsal alanlarda çeşitli problemlerin yaşanmasına neden olmuştur.

Nüfusun hızla köylerden kentlere doğru akması, genellikle tarımla uğraşan, birkaç düzine ile birkaç yüz hane arasında değişen hanelerden kurulu, toplumsal konumu ve yaşam kalitesi aynı, homojen ve herkesin birbirine benzeyen, sakin ve düzenli bir toplumsal yaşamı sürdürdüğü birimler olan köy toplumlarında (Kıray 1982: 169; Ozankaya 1971: 1) yapısal değişikliklerin yaşanmasına neden olmuştur.

Bu nedenle İ.Ü Edebiyat Fakültesi Antropoloji Bölümü tarafından, 2000'li yılların hemen öncesinde, 1990 yılı itibarıyla Türkiye'deki toplam yerleşme ünitelerinin % 97.6'sını oluşturan Türk köylerinde, varolan sosyo-kültürel yapının ana hatlarını saptamak amacıyla, Türkiye Kültür Haritası projesi oluşturulmuştur. Makalede bu projenin ilk adımını oluşturan ve 1995-96 yıllarında Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin köylerinden toplanan verilerin analizine yer verilecektir.

Metodoloji

Türkiye'nin bütününde yaşanan nüfus hareketliliğinden beklenildiği üzere, Trakya Bölgesi illeri de etkilemiştir. 1950 yılında Trakya bölgesindeki toplam nüfusun % 77.8'i köyde yaşarken, bu oran 1990 yılında % 47.7'lere gerilemiştir. (Tablo: A-2). Türkiye Kültür Haritası Projesiyle öncelikle, Trakya Bölgesindeki yer alan üç ilin her birinden, 1990 yılı nüfus sayımı verileri kullanılarak, toplam nüfusu içinde köy nüfus yüzdesi, diğer ilçelere oranla daha yüksek olan dört ilçe belirlenmiştir. Edirne ilinde; Lalapaşa, Meriç, İpsala ve Enez, Kırklareli ilinde; Kofçaz, Vize, Demirköy ve Babaeski, Tekirdağ ilinde ise, Malkara, Hayrabolu, Saray ve Şarköy proje çerçevesinde incelenecek ilçeler olarak saptanmıştır. Sözü edilen toplam 12 ilçenin her birinde, nüfusları 500 ile 600 civarında olan köylerinden biri tesadüfen seçilmiştir. Toplam seçilen 12 köyde, uzun süre sahada kalınmış, köydeki hane başkanlarından ve eşlerinden, nüfus, mesken, evlilik özellikleri, ekonomik yapı, çeşitli ritüeller, beslenme, giyim, sağlık gibi başlıklar hakkında bilgi derlenmiştir. Mülakat, gözlem ve fotoğraflar yoluyla Trakya köylerindeki değişimle birlikte yok olmaya başlayan geleneksel yapı tespit edilmeye ve belgelenmeye çalışılmıştır. Ayrıca sözü edilen 12 ilçenin, derinlemesine araştırma yapılmayan diğer köyleri hakkında da, köy muhtarlarına uygulanan mülakat formları yardımıyla, köy ve köydeki yaşam tarzı ile ilgili bilgiler derlenmiştir. Böylece yukarıda isimleri sayılan 12 ilçenin, toplam 189 köyü hakkında bilgi sahibi olunmuştur. Trakya Bölgesi bütün olarak ele alındığında, bu proje ile bölgedeki kırsal yerleşme ünitelerinin % 25'inden bilgi derlenmiştir.

Bu makalede Trakya Bölgesindeki muhtarlardan mülakat yoluyla toplanan verilerin sonuçlarına yer verilecektir. Her tablonun altında bilgi toplanan köy sayısına atıfta bulunulmuştur. Bazı özellikler hakkında köy muhtarlarından birden fazla cevap derlendiği için, genel toplam 189'u aşmış, bazı konularda da çeşitli nedenlerle muhtarlardan bilgi derlenmediği için, genel toplam 189'un altına düşmüştür.

Tablo: A-2 Trakya Bölgesi Nüfusu ve Nüfusun Şehir-Köy Yerleşmelerine Dağılımı

Yıllar	Toplam Nüfus	Şehir Nüfusu		Köy Nüfusu	
		n	%	n	%
1950	637.465	141.741	22.2	495.724	77.8
1970	876.502	329.910	37.6	546.592	62.4
1990	1.182.953	618.893	52.3	564.060	47.7

Kaynak: 1990 Genel Nüfus Sayımı

Trakya Köylerinin Genel Özellikleri

1990 yılında Türkiye’de ortalama kırsal yerleşme büyüklüğü 639’dur. Ortalama hane büyüklüğü 5 olarak düşünüldüğünde, Türkiye köyleri ortalama 130 haneden oluşur ve kırsal yerleşmelerin % 95’inin nüfusu 2000 kişinin altındadır (Tablo: A-3). Aynı analiz Trakya bölgesi köyleri için yapıldığında, ortalama kırsal yerleşme büyüklüğünün Türkiye ortalamasından bir miktar daha büyük olduğu ve köylerin ortalama yaklaşık 150 haneden oluştuğu sonucuna ulaşılır. Trakya bölgesinde de toplam kırsal nüfusun 3/4’ü, nüfusu 2000’in altında olan yerlerde yaşamaktadır (Tablo: A-4). Analizler Türkiye’nin kırsal yerleşme ünitelerinin küçük ve dağınık olma özelliklerini ortaya koymaktadır.

Tablo: A-3 Türkiye’de Kırsal Yerleşme Ünitelerinin Nüfus Grupları İtibarıyla Dağılımı, Barındırdıkları Nüfus ve Ortalama Kırsal Yerleşme Büyüklükleri

NÜFUS GRUPLARI	TOPLAM KIRSAL YERLEŞME SAYISI		TOPLAM KIRSAL NÜFUS		ORTALAMA KIRSAL YERLEŞME BÜYÜKLÜĞÜ	
	n	%	n	%		
NÜFUS GRUPLARI	36.226	100.0	23.146.684	100.0	639	
-2000	34.400	95.0	16.716.955	72.2		
2001-5000	1610	4.4	4.505.981	19.5		
5001+	216	0.6	1.923.748	8.3		

Kaynak: 1990 Genel Nüfus Sayımı

Tablo: A-4 Trakya Bölgesi Kırsal Yerleşme Ünitelerinin Nüfus Grupları İtibarıyla Dağılımı, Barındırdıkları Nüfus ve Ortalama Kırsal Yerleşme Büyüklükleri

NÜFUS GRUPLARI	TOPLAM KIRSAL YERLEŞME SAYISI		TOPLAM KIRSAL NÜFUS		ORTALAMA KIRSAL YERLEŞME BÜYÜKLÜĞÜ
	n	%	n	%	
NÜFUS GRUPLARI	742	100.0	564.060	100.0	760.2
-2000	693	93.4	416.762	73.9	
2001-5000	47	6.3	136.146	24.1	
5001+	2	0.3	11.152	2.0	

Kaynak:1990 Genel Nüfus Sayımı

189 Köy muhtarından derlenen bilgiler analiz edildiğinde ise, Trakya Bölgesinde kırsal yerleşme büyüklüğünün ortalama olarak, 722 kişiden oluştuğu sonucuna ulaşılır. Nüfus sayımı verileri ile sahadan toplanan verilerin analizinde ortaya çıkan yaklaşık 40 kişilik bir farklılık söz konusudur (Tablo: A-5).

Tablo: A-5 Trakya köylerindeki Ortalama Nüfus

	Mean	Medyan
Toplam	721.9	534.6
Edirne	729.8	532.8
Kırklareli	728.8	521.7
Tekirdağ	703.3	538.0

Genel Toplam=189; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=55

189 köyün % 50'si 535 kişiden daha az nüfusu olan yerleşme üniteleridir (Tablo: A-5) ve köylerdeki ortalama hane sayısı 152.1'dir. Bilgi derlenen 189 köyün ancak % 30'unda hane sayısı 151 üzerine çıkar (Tablo: A-6). Köylerdeki ortalama nüfus ve ortalama hane sayıları dikkate alındığında Trakya köylerindeki hanelerin ortalama 4.7 kişiden oluştuğu sonucuna ulaşılır.

Tablo: A-6 Trakya Köylerindeki Hane Sayısı (%'de)

	50 ve Daha Az Haneli	51-10 Haneli	101-150 Haneli	151 ve Daha Fazla Haneli
Toplam	18.0	30.3	21.3	30.4
Edirne	19.8	29.0	19.8	31.4
Kırklareli	18.7	27.1	29.2	25.0
Tekirdağ	14.8	35.2	16.7	33.3

Genel Toplam=189; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=55

Trakya köylerinin % 74'ü doğal iskanla oluşmuş yerleşim üniteleridir. Devletin yer göstermesiyle, zorunlu iskanla oluşturulan köy sayısı ise, bilgi derlenen köylerin % 26'sını oluşturur. Trakya köylerinin yaklaşık % 40'ı ova köyü olup, toplu köy görünümündedirler. Ova köylerini orman içi köyler ve orman kenarına kurulmuş köyler izler. Yapılan saha çalışması aşamasında bir zamanlar tam anlamıyla orman içi köy görünümünde olan yerleşim alanlarının, ormanın tahrip edilmesiyle orman kenarı köy haline geldiği bizzat yörede yaşayanlarca dile getirilmiştir. Bilgi derlenen köylerin yaklaşık % 30'u dağ ve dağ yamaçlarına kurulmuştur (Tablo: A-7). Nüfusun farklı coğrafi özellikler gösteren yerleşim ünitesinde yaşaması, insanın yarattığı kültürü ile her doğa koşulunda yaşayabilen bir canlı olduğunu ortaya koyar.

Tablo: A-7 Trakya Köylerindeki yerleşimin Niteliği (%'de)

	Ova	Orman içi Orman kenarı	Yamaç	Dağ	Diğer
Toplam	39.0	27.7	15.9	11.8	5.6
Edirne	44.3	15.9	19.3	15.9	4.6
Kırklareli	36.6	36.6	19.2	5.7	1.9
Tekirdağ	32.7	38.2	7.3	10.9	10.9

Genel Toplam=188; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=54

Gidilen köylerin hepsi Müslüman köyüdür. Sahadaki çalışma aşamasında bazı köy muhtarlarının bağlı oldukları din ve mezhebi söylerken, bazılarının sadece bağlı oldukları dini söyledikleri ve ayrıntıya inmedikleri tespit edilmiştir. Bilgi derlerken kişileri fazla rahatsız etmemek amacıyla, bu konuda kişiler zorlanmamış ve bu nedenle köylerin % 40'ından yaşayanların bağlı olduğu mezhepler konusunda bilgi sahibi olunamamıştır. Bilgi derlenen toplam 121 köyün % 93.4'ünde Sünni mezhebine bağlı bireyler yaşarken, % 6,6'sında Alevi mezhebine bağlı bireyler yaşar.

Köylerde yaygın olarak Türkçe kullanılmakla beraber, yaklaşık 1/4'ünde, özellikle yaşlılar tarafından, Pomakça, Boşnakça, Arnavutça, Bulgarca gibi diller halen konuşulmaktadır (Tablo: A-8). Türkçe dışında en fazla oranda başka dilin konuşulduğu il Kırklareli'dir ve Kırklareli'nde Türkçe dışında en yaygın olarak kullanılan dil Pomakça olup, Pomakça'yı Boşnakça, Arnavutça izler. Son yıllarda Güneydoğu Anadolu'dan Trakya Bölgesine göç eden hanelerin olması nedeniyle, bazı köylerde az sayıdaki hanenin Kürtçe konuştuğu da tespit edilmiştir.

Tablo: A-8 Trakya Köylerinde Türkçe'den Başka Dilin Kullanılma Oranı %'de

	Kullanılır	Kullanılmaz
Toplam	23.4	76.6
Edirne	23.3	76.7
Kırklareli	29.2	70.8
Tekirdağ	18.5	81.5

Genel Toplam=188; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=55

Trakya Köylerinin, 2/5'sinde tarihi eser vardır. Köylerdeki tarihi eserler kilise, camii, manastır, çeşme, mezar, köprü, su sarnıcı, kale, yatır, türbe, değirmen, hamam gibi son derece çeşitlilik gösteren ve bölgenin pek çok uygarlığa ev sahipliği yaptığını gösteren kanıtlarla bezelidir. Fakat bölgede yaşanan pek çok savaş ve bölge halkının tarihi eserler konusunda duyarlı olmaması bu kültür zenginliklerinin gereğince korunamamasına neden olmuştur. Yöredeki pek çok tarihi eserin durumu içler acısıdır.

Tablo: A-9 Trakya Köylerinde Tarihi Eserin Olma Oranı %'de

	Var	Yok
Toplam	41.2	58.8
Edirne	43.0	57.0
Kırklareli	35.4	64.6
Tekirdağ	43.4	56.6

Genel Toplam=187; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=53

Trakya Köylerinin Sahip Oldukları İmkanlar:

Yol: Uzaklık ve yer bakımından öteki topluluklardan ayrılarak, bir coğrafi ve ekolojik konuma yerleşmiş olan köylerin, idari olarak bağlı oldukları ilçeye ortalama uzaklıkları 15.8 km'dir (Ercan 1993:35). Bilgi derlenen köylerin yaklaşık dörtte biri, idari açıdan bağlı oldukları ilçeye 1 ila 9 km arasında uzaktadır. İlçe merkezine en uzak olan köy 42 km. mesafededir (Tablo: A-10). Saha çalışması sırasında bazı köylerin idari açıdan bağlı oldukları ilçelerden çok, kendilerine mesafe olarak daha yakın olan başka bir ilçe merkeziyle, alış-veriş, ticaret, eğitim, sağlık vs. gibi konularda daha yakın ve sık ilişkiler geliştirebildikleri, sadece hükümetle ilgili işleri olduğunda, idari olarak bağlı olduğu ilçe merkezi ile ilişki kurdukları gözlenmiştir. İlçede pazarın kurulduğu gün, köyleri ilçe merke-

zine bağlayan yollarda trafik yoğunudur. Köylüler pazarda ürünlerini satmak ve ihtiyaçlarını alabilmek için ilçeye inerler. Bugünlerde köylerle ilçe arasında çalışan minibüs sayısı ve minibüslerin yaptığı sefer sayısı artar.

Tablo: A-10 Trakya Köylerinin İdari Açından Bağlı Oldukları İlçelere Olan Uzaklıkları (%'de)

	9 km ve Az	10-19 Km	20-29 Km	30-39 Km	40 km ve Fazla
Toplam	24.6	47.1	21.9	5.3	1.1
Edirne	24.4	50.0	20.9	4.7	—
Kırklareli	29.2	39.6	20.8	8.3	2.1
Tekirdağ	20.7	49.1	24.5	3.8	1.9

Genel Toplam=187; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=53

Köyün dış dünya ile ilişkisini kurmasını sağlayan yola, Trakya köyleri ortalama olarak 1967.2 yılında kavuşmuşlardır. Sadece yolun varolması değil, kalitesi ve yaz ve kış aylarında trafiğe açık olma gün sayısı gibi faktörlerde dış dünyayla ilişki kurmada önemlidir. Trakya köylerini ilçe merkezine bağlayan yolların, yarıdan fazlası asfalttır. Köylerinin asfalt yola sahip oranı en yüksek olan il Tekirdağ'dır. Tekirdağ'ı Edirne ve Kırklareli izler. Trakya bölgesinde köylerin % 42.7'si ilçe merkezlerine stabilize, % 4.1'de toprak yolla bağlıdır (Tablo: A-11). Fakat unutulmaması gereken bir nokta köylerin sahip olduğu yol kalitesinin yapılacak yatırımlarla çok kısa sürede yükseltilebileceğidir. Çünkü sahada çalışma yapılan dönemde, pek çok köy yolunun yol kalitesini yükseltme çalışmalarına başlanmış ve asfaltlama işlemlerine hız verilmişti. Ayrıca köyü diğer merkezlerle bağlayan yolun kalitesi belirli kilometrelerde farklılıklar gösterebilmektedir. Belirli bir kilometreye kadar toprak olan yol, belirli metrelerden sonra stabilize yola ya da asfalta dönüşebilmektedir. Köyleri birbirine bağlayan yollar ise, ağırlıklı olarak stabilize zaman zaman da toprak yol olabilmektedir.

Tablo: A-11 Trakya Köylerine İdari Açından Bağlı Oldukları İlçeye Bağlayan Yolun Kalitesi (%'de)

	Asfalt	Stabilize	Toprak
Toplam	53.2	42.7	4.1
Edirne	52.9	45.2	1.9
Kırklareli	48.0	46.0	8.0
Tekirdağ	57.8	34.4	7.8

Genel Toplam=188; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=54

Trakya köylerinin yaklaşık 1/5'i toplu taşıma imkanına ulaşmıştır. Özellikle Edirne ilinin köylerinin yaklaşık % 30'u toplu taşıma hizmetine sahiptir. Bu tür hizmetlerden yoksun olan köylerde, özel oto, traktör, motorsiklet gibi araçlarla hatta zaman zaman çok düşük oranda da olsa binek hayvanlarıyla ilçe merkezine ulaşım sağlanır.

Tablo: A-12 Trakya Köylerinin Toplu Taşıma Araçlarına Sahip Olma Durumu (%'de)

	Var	Yok
Toplam	20.3	79.7
Edirne	26.7	73.3
Kırklareli	12.5	87.5
Tekirdağ	17.0	83.0

Genel Toplam=187; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=53

Su: Trakya köylerinin hemen hemen hepsinde içme suyu şebekesi vardır. Evlere kadar suyun getirilmesi artık köy çeşmesine olan ihtiyacı azaltmış ve eski fonksiyonlarını yitirmelerine yol açmıştır. Bugün pek çok köyde çeşmeler sadece hayvanların su içme ihtiyaçlarını karşıladıkları alanlar görünümündedir.

Elektrik: Trakya köylerinin hepsinde elektrik vardır. Elektriğin Trakya köylerine gelmesi ortalama olarak 1976 yılında gerçekleşmiştir. Hiç kuşkusuz elektriğin bütün köylere götürülmesi kırsal ünitelerin değişme hızları etkileyen bir hizmettir. Elektrikle birlikte günlük hayatın pek çok cephesinde hissedilir oranda değişiklik yaşanmaya başlanmıştır. Artık ev temizliği çalı süpürgesiyle değil, elektrik süpürgesiyle; süt sağma işlemi elle değil, süt sağma makinesiyle yapılar hale gelmiştir. Boş vakitlerde eskisi gibi dost akraba, komşu ziyaretleri ile değil, televizyon karşısına geçilir olmuştur.

Telefon-Haberleşme: Devletin köylüye sunduğu imkanlar arasında yer alan telefon Trakya köylerinin % 98.9'unda mevcuttur (Tablo: A-13). Köylerdeki hanelerin hemen hemen hepsi, evlerine telefon hattı çektiler ve bu hizmetten yararlanma arzusu içindedirler. Telefonun köylere gelmesi, köy dışında bulunan tanıdık, akraba, eş dostla haberleşmenin şeklini değiştirerek, posta aracılığıyla haberleşmenin azalmasına neden olmuştur. Trakya köylerinin ancak % 8'inde PTT acentesi vardır. Mektuplar % 80 oranında, haftada 1 yada 2 gün köye uğrayan posta arabası aracılığı ile ulaşır. Posta arabasının köy kahvesine bıraktığı mektuplar, buradan sahiplerine ulaşır. Posta arabasının gitmediği ve PTT acentelerinin olmadığı köylerde, köy muhtarı ilçeye indiği günlerde ilçe PTT'sine uğrayarak köyüne ait mektupları alır ve sahiplerine ulaştırır (Tablo: A-14).

Dış dünyada olup bitenleri, köye taşıyacak olan gazeteler, Trakya köylerinin ancak % 70'ine düzenli olarak her gün gelir. Genelde köye gelen gazeteler köy kahveleri tarafından alınır ve köy halkı tarafından bu mekanlarda okunur.

Kanalizasyon: Bugün pek çok şehirselleşmiş yerleşim ünitesinde varolmayan bu imkan Trakya köylerinin yaklaşık 1/5'inde vardır. Varolan kanalizasyon sisteminde atık sular herhangi bir arıtmaya tabi tutulmadan borular yardımıyla yakındaki dere yada dere çatağı gibi yerlere taşınarak mesken alanlarından uzaklaştırılır. Kanalizasyonun olmadığı köylerde, atık sular genellikle foseptik çukurlarında toplanır. Bu imkanların hiçbirinin olmadığı köylerde pis sular açıkta akar ve Trakya köylerinin yaklaşık % 67'sinde atık sular açıkta akmaktadır. Atık suların yanı sıra, çöpte Trakya köyleri için yavaş yavaş sorun olmaya başlamıştır. Sebze ve meyvelerin artıkları, beslenen hayvanlara verilerek yada tarlaya atılarak ortadan kaldırılır. Fakat plastik torba, pet-cam şişe vs. gibi unsurların hızla köylere girmesi ve bu maddelerin doğada kolay kolay yok olmaması, ya dere yataklarında yada köyden bir miktar uzaktaki alanlarda, çöp yığınları oluşmasına neden olmaya başlamıştır. Ayrıca toprağa gömme yada yakma, çöpten kurtulmada kullanılan yöntemler arasında yer alır.

Atık suların ve çöplerin açıkta kalması, özellikle yaz aylarında köylerin kara ve sivri sinek istilasına uğramalarına neden olmakta ve ciddi bir hijyen sorunu gündeme gelmektedir. Fakat Trakya köylerinin ancak % 30'unda sinek, böcek gibi haşerelerle mücadele yapılır. Bu tür canlılarla mücadele en yüksek oranda, Tekirdağ ili köylerinde yapılır. Tekirdağ ilinde bilgi derlenen 54 köyün % 35'i sivri sinek ve böcek gibi haşereler için ilaçlama yapılmaktadır.

Tablo: A-13 Trakya Bölgesi Köylerinin Su, Elektrik, Telefon ve Kanalizasyon İmkanlarının Olma Durumu

	Su	Elektrik	Telefon	Kanalizasyon
Toplam	91.5	100.0	98.9	18.1
Edirne	89.5	100.0	100.0	30.2
Kırklareli	95.8	100.0	97.9	8.3
Tekirdağ	90.7	100.0	98.1	7.4

Genel Toplam=188; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=54

Tablo: A-14 Trakya Köylerinde Mektupların Köye Nasıl Ulaştığı (%'de)

	Posta Arabası Dağıtır	İlçeye Gidip Alınır	Köyde PTT Var
Genel Toplam	80.9	10.9	8.2
Edirne	95.3	—	4.7
Kırklareli	48.9	38.3	12.8
Tekirdağ	86.0	4.0	10.0

Genel Toplam=188; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=54

Trakya Köylerindeki Ortak Mallar

Köyde yaşayan nüfusun ihtiyaçlarını karşılayan ve kullanımlarına sunulan ortak mallar, köyler açısından çeşitlilik gösterebilmektedir. Camii okul, çeşme, köy odası ve sağlık ocağı gibi üniteler genelde köyün merkezinde, köy halkının rahatça ulaşabileceği noktalarda yer alır. Mezarlıklar ise genelde yerleşim alanından çok uzak olmakla beraber, köyün dışındadır ve hemen hemen bütün köyler bir mezarlığa sahiptir, mezarlığı olmayan köyler ise komşu köy ile mezarlığı ortak olarak kullanırlar. Trakya köylerinin hemen hemen hepsinde camii vardır, caminin olmadığı bazı köylerde, köy halkı dini görevlerini mescitte yerine getirir. Hatta bazı köylerde birden fazla camii bulunabilmektedir, ayrıca hem camisi hem de mescidi olan köylerde vardır.

Köylerinin % 95'inde okul vardır, okul olan köylerin yaklaşık %80'inde sadece ilkokul varken, yaklaşık % 10'unda ilköğretim okulu mevcuttur. 8 yıllık zorunlu eğitim nedeniyle taşınmalı sistemle eğitim gündeme geldiğinden, bugün bazı köy okullarının faaliyetleri durmuştur, bu nedenle binaları boştur. Fakat boş olan bu binalar, köy halkının ihtiyacı çerçevesinde zaman zaman depo, kooperatif binası gibi farklı amaçlar için kullanılabilir.

Trakya köylerinin hemen hepsinde evlere su şebekesi varolduğundan, çeşmeler eski fonksiyonlarını yitirmişlerdir. Fakat pek çok köyde hala birden fazla köy çeşmesi bulunmaktadır.

Köylerin % 93'ünde halkın hayvanlarını otlatabilecekleri bir mera vardır. Genelde sığırtmaçlar (çoban) köyün hayvanlarını bu meralarda otlatırlar.

Köy Odaları kahvenin bulunmadığı köylerde kahve fonksiyonunu yapar ve köye gelen misafirler bu odalarda ağırlanırlar. Köylerin yaklaşık % 90'ında köy odaları bulunmaktadır.

Trakya Köylerinin yaklaşık % 40'ında henüz sağlık ocağı yoktur. Böyle bir hizmeti sahip olmayan köylerde halk, çevre köylerdeki sağlık ocaklarına ya da ilçe merkezindeki sağlık kuruluşlarına ya da özel doktorlara gider. Ancak doktora gidildiği halde bir çaresi bulunamayan hastalıkları iyileştirmek ya da o anda hemen yapılacak müdahalede geleneksel tedavi yöntemleri uygulanmaktadır. Köylerin yaklaşık % 40'ında hiçbir sağlık eğitimi olmadığı halde, halka şifa dağıttığı iddia edilen kırık-çıkıkçı, diplomasız iğneci ve nefesi kuvvetli kişiler vardır. Özellikle baş ağrısı, halsizlik, sıkıntı, uykusuzluk gibi durumlarda, nefesi kuvvetli hocalara başvurulur, önce nazar duası okutulur ve muska yaptırılır. Kısırlık sorununun çözümünde bir taraftan modern tıbbın imkanlarından yararlanılırken, bir taraftan hocaya gidilir ve kocakarı ilaçları kullanılır. Başka bir deyimle Trakya köy halkı, sağlık sorunlarının çözümünde bir taraftan geleneksel yöntemleri, diğer yandan da modern tıbbın olanaklarından yararlanma çabası içindedir. Ör-

neğin, sağlık ocağı olmayan köylerde yaşayanlar, özellikle de kadınlar, köylerine bu hizmetin getirilmesini ısrarla istemektedirler. Doğumlar hastanede yapılır. Hastaneyi sağlık ocağında ve evde yapılan doğumlar izler. Özellikle son yıllarda kadınlar, gebelikleri döneminde aylık kontroller için ya doktora yada ebeye başvurumaktadırlar. Bilgi derlenen köylerin % 60'ında doğum için hastaneye başvuruluyor olması anne ve bebek sağlığına bölgede önem verildiğini ortaya koyması açısından sevindiricidir. Yörede insana verilen önemin bir diğer göstergesi de, köylerdeki gençlerin boş zamanlarını spor yaparak geçirebilmeleri için futbol sahalarını yapılmış olmasıdır. Köyün belirli bir miktar arazisi, fazla bir yatırım gerektirmeden futbol sahası haline dönüştürülmektedir, böylece son yıllarda köyler arası futbol karşılaşmaları düzenlenmeye başlanmıştır. Şu anda bilgi derlenen köylerin yarısından biraz daha fazlasında futbol sahası bulunur.

Saydığımız bu ortak malların dışında köylerin hemen hemen hepsinde umumi tuvalet, bazı köylerde kuran kursu binası, değirmen, düğün salonu, çocuk parkı, gölet, traktör hatta damızlık boğa gibi köy halkının hayvanlarının döllemesine yönelik ortak mallarda vardır.

Tablo: B-1 Trakya Köylerinde Varolan Ortak Mallar %'de

	Toplam	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ
Mezarlık	99.0	98.8	100.0	98.1
Camii	97.9	96.5	100.0	98.1
Okul	94.7	94.2	97.9	92.6
Çeşme	92.6	97.7	89.6	87.0
Mera	92.6	97.7	91.7	85.2
Köy Odası	89.4	90.7	89.6	87.0
Sağlık Ocağı	55.9	77.4	31.3	48.1
Futbol Sahası	52.1	51.2	60.4	46.3

Genel Toplam=189; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=55

Trakya Köylerindeki Ticari Üniteler

Köyün geçiminin başlıca iktisadi dayanağı zirai üretimdir. Her ne kadar köysel alanlar az çok kapalı, iş bölümü ve katmanlaşma yönünden yeterince farklılaşmamış, toplumsal konumu ve yaşam kalitesinin aynı olduğu homojen birimler olsalar da, zaman içinde bütün topluluğa hizmet eden farklı kuruluşlar ortaya çıkar. Bu çerçevede, köyde yapılan ekonomik uğraşlarda farklılıklar olup olmadığını gözden geçirmek amacı ile köyde ticari ünitelerin olup olmadığı, türleri ve varolan ticari ünitelerin sayıları ile ilgili bilgiler köy muhtarlarından derlenmiştir. Köy-

lerde varolan ticari ünitelerin tür sayılarının fazla oluşu ve her bir ticari ünitenin varolma sayısı, köyün dış dünya ile olan ilişki sıklığı ile ilgili konularda da bilgi vermektedir. Trakya Köylerinde en fazla oranda bulunan ticari ünite türü kahvehanelerdir, genelde köylerde farklı yaş gruplarına hitap eden kahveler bulunmaktadır. Kahvesi olmayan köylerde erkekler, köy odasında toplanarak boş zamanlarını geçirirler. Kahveleri, bakkal dükkanları, erkek berberleri, demirci, lokanta, mandıra, kasap dükkanı, ekmeğin fırını, manav, birahane ve cafe izlemektedir. Ticari ünitelerin pek çoğu köyün merkezinde yer alır. Köylerdeki kahve ve bakkal sayısı diğer ticari ünitelere oranla çok daha yüksektir. Bakkal dükkanlarında ağırlıklı olarak gıda maddeleri satılsa da aspirin, pamuk, çocuk bezi, şampuan, temizlik malzemeleri, tüp gaz ve alkollü içki gibi maddeleri bulmak mümkündür.

Köylerde bazı ticari ünitelerin tutunabilmesi için daha büyük bir nüfus topluluğuna ihtiyaç vardır. Örneğin lokanta, kasap, fırın, manav, birahane gibi ticari ünitelerin varlıklarını sürdürebilmeleri için sundukları hizmeti alacak ve ticaretin ayakta kalmasını sağlayacak nüfusa ihtiyaç vardır. İhtiyacı olan meyve, sebze yetiştiren, ekmeğini kendi yapan, et ihtiyacını kendi hayvanından elde eden yerleşim ünitelerinde kasap, fırın, manav gibi teşekküllere ihtiyaç duyulmayacaktır. Bilgi derlenen bazı köylerin ana arterler üzerinde bulunması, köyün orijinal nüfusundan çok, yoldan gelip geçenlere hizmet sunan ticari kuruluşların ortaya çıkmasını sağlamıştır. Lokanta, Cafe ve diğer başlığı altında topladığımız binzın istasyonu bu tür ticari kuruluşlara örnek teşkil eder.

Ayrıca Trakya köylerinin % 6'sında Birahane vardır. Özellikle Kırklareli ilinde birahaneye sahip köy sayısı bir miktar yüksektir. Yukarıda da vurgulandığı gibi köy bakkallarında da alkollü içki satılabilmektedir.

Tablo: C-1 Trakya Köylerinde Varolan Ticari Ünite Türleri (%'de)

	Toplam	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ
Kahve	97.9	98.8	97.9	96.4
Bakkal	90.5	90.7	87.5	92.7
Er. Berberi	54.0	58.1	50.0	50.9
Demirci	43.4	50.0	31.2	43.6
Lokanta	28.0	27.9	33.3	23.6
Mandıra	14.8	15.1	12.5	16.4
Kasap	13.8	15.1	8.3	16.4
Fırın	10.6	11.8	8.5	11.1
Manav	6.9	5.8	4.2	10.9
Birahane	5.8	4.7	10.4	3.6
Cafe	1.6	—	2.1	3.6
Diğer	13.2	12.8	20.8	7.3

Genel Toplam=189; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=55

Trakya Köylerinde Giyim

Trakya Köylerinde giyim, cinsiyet ve yaş gruplarına göre farklılıklar sergiler. Köylerdeki evli ve yaşlı kadınlar köyde buldukları sürece yaz kış şalvar ya da eteği tercih ederler. Yazın şalvar ya da eteğin üzerine t-shirt, bluz gibi ince giysiler, kışın ise kazak ve yelek giyerler. Köy içinde başlarına kenarları oyali desenli yemeni tülbent bağlarlar. Yörenin geleneksel giysisi ferace ya da çarşaf denilen bir giysidir. Bu giysi, etek ve başörtüsü şeklinde iki parçadan oluşur. Siyah, beli lastikli etek şalvarın üzerine giyilir. Etek boyu çok uzun değildir, şalvar eteğin altından görülür. Başa takılan pelerin şeklindeki baş örtüsü, çenenin altında bağlanır. Bu başörtüsü bele kadar iner. Örtünün iki ucu çapraz şeklinde eteğin beline sıkıştırılır. Kasabaya ya da köy içinde düğünlere giden kadınlar feracelerinin iki parçasını da giyerler. Köy içinde komşuya, tarlaya giden ya da köy kahvesinin önünden geçecek olan kadınlar, feracenin başlık kısmını mutlaka kullanırlar. Yaz aylarında köy içinde ayağa çorap giyilmez. Kışın çorap ve çetrik giyilir. Köy içinde, tarlada, ahırda ayağa lastik giyilir. Kasabaya ya da köy dışında bir ziyarete gidilecekse ayakkabı giyilir.

Genç kızların giysileri yukarıda anlatılan geleneksel giysilerden çok farklıdır. Köylerde kumaş, kot pantolon, tayt, kolsuz bluz hatta ve hatta bazı köylerde sort giyen kızlara rastlanır. Modayı takip ederler ve şehirde yaşayan bir genç kızıdan farklı değildirler. Genç gelinlerin bazıları başlarını açık bırakırken, bazıları örterler. Onlar çalışma zamanlarında şalvar giyseler de düğün gibi toplantılarda etek, bluz ya da elbise giyerler. Orta yaş ve üzerindeki kadınlar, genç gelin ve kızların aksine bu tür toplantılara günlük giysilerinin üzerine giydikleri feraceleri ile katılırlar.

Erkek giysileri de kadın giysilerinde olduğu gibi delikanlılar, orta yaşlı ve yaşlı erkekler arasında farklılık gösterir. Delikanlılar yazın kot pantolon, t-shirt ya da gömlek, kışın kot pantolon, kazak ve mont giyerler. Orta yaşlılar ağırlıklı olarak kumaş pantolon, gömlek, kış aylarında ise kumaş pantolonun üzerine kazak ve ceket giyerler. Gençler ve orta yaşlılar kasket kullanmazlar, yaşlı erkekler yaz kış kasket ve ceket giyerler. Erkeklerde kadın gibi, yaz kış tarlada ve ahırda uğraşırken ayaklarına lastik giyseler de, kadınlara oranla daha fazla oranda lastik yerine mokasen ayakkabı giymektedirler. Ayrıca genç erkekler mokasen ayakkabının yanı sıra spor ayakkabıları da tercih etmektedirler.

Trakya Köylerinde Beslenme

“İnsan toplumlarında gıda iki temel noktada önemlidir. Önce insanın beslenmesi yönünden biyolojik ihtiyacını temin ettiği için gereklidir. İkinci olarak

toplumsal ilişkilerin doğumunu ve devamını sağlaması bakımından önemlidir” (Saran 1993: 279-280). Trakya köylerinde 24 saatlik dönem içerisinde gıdalanma sayısı genelde üç öğündür ve “haydi yemek yiyelim” yerine “haydi ekme yiyelim” denir. Sabah, öğle ve akşam yemekleri temel öğünlerdir, fakat bilgi derlenen 189 köy muhtarının % 7’si köylerinde özellikle yaz aylarında öğle ve akşam öğünleri arasında ikinci vakitten de çayla birlikte az miktarda gıda maddesinin tüketildiği bir öğünün olduğunu söylemişlerdir.

Çalışmada günün ilk öğünü olan kahvaltıda köyde yaşayanların yaygın olarak tükettikleri gıda maddelerini neler olduğu konusunda bilgi derlenmiştir. Kahvaltı, çorba ya da sütle yapılmakla beraber, genelde çayla yapılır. Çorba tüketimi genelde kış aylarında artar. Kahvaltıda çayın yanında peynir, zeytin, reçel, bal, yumurta, salça ve kaymak yenir. Yaz aylarında kahvaltıda, patates, patlıcan, biber gibi sebzelerin kızartması ve sığış salata yapılır. Şarküteri (sucuk, pastırma, salam, sosis) ürünlerin tüketim oranı düşüktür. Ayrıca akşam yemeğinden kalan bazı yemeklerde zaman zaman sabah kahvaltısında tüketilebilmektedir. Trakya köylerinde sabahları kahvaltıda bulgur pilavının tüketimi hemen hemen yok denecek kadar azdır (Tablo: D-1).

Tablo: D-1 Trakya Köylerinde Çeşitli Gıda Maddelerinin Tüketilme Durumu (%’de)

Çay	100.0
Süt	88.7
Çorba	84.4
Peynir	99.5
Zeytin	98.9
Reçel	96.8
Yumurta	96.2
Yağ	94.6
Kızartma	59.1
Şarküteri Ürünleri	40.9
Bulgur Pilavı	9.1

Genel Toplam=186; Edirne=85; Kırklareli=48; Tekirdağ=53

Bütün öğünlerde tüketilen ana gıda maddesi ekmeçtir. Trakya köylerinde ekmeç genelde evde yapılır. Fakat son yıllarda köylülerin çarşı ekmeçi dediği ekmeç, satın alınmaktadır. Köylülerin ana besinleri olan ekmeçi, kendilerinin hazırlamayıp, satın almaları, köylerdeki değişimi ortaya koyan bir unsur olarak karşımıza çıkmaktadır. Bazı köylerde ise hanelerden bir kısmı kendi ekmeğini halâ

kendi yaparken, bir kısmı para verip almayı tercih eder. Ayrıca kendi ekmeğini kendi yapan haneler bile zaman zaman köy dışından misafir gelmesi, gençlerin çarşı ekmeğini sevmesi gibi nedenlerden ötürü ekmeğin satın alabilmektedirler. Zaman içinde Trakya köylerindeki bütün hanelerin para vererek çarşı ekmeğini satın almaya yöneleceklerini söylemek hatalı olmaz (Tablo:D-2).

Tablo: D-2 Trakya Köylerinde Ekmeğin Nasıl Temin Edildiği (%'de)

	Evde Yapılır	Satın Alınır	Evde Yapılır
Toplam	50.6	9.3	40.1
Edirne	53.6	4.9	41.5
Kırklareli	35.4	14.6	50.0
Tekirdağ	59.6	11.5	28.9

Genel Toplam=182; Edirne=82; Kırklareli=48; Tekirdağ=52

“İnsanoğlu gıdasını hayvanlar gibi almaz. İştah açıcı şekilde hazırlar ve sunar. Belirli kurallara göre yer, başkalarına ikram eder, davetler verir, dinsel şöenler tertipler ve gıdayı böylece takdim eder. Bütün bu süreçler, bir gıda birimi kompleksi oluşturur. Her toplumun bu alanda kendine has bir kültür kompleksi vardır” (Saran 1993:280). Bu bakış açısıyla Trakya köylerindeki gıdalanma konusunda oluşturulan kültür kompleksi hakkında bir miktar daha ayrıntılı bilgi verilecektir.

Ana besin maddesi olan ekmeğin yanında kışın tüketilmek üzere hazırlanan başka gıda maddeleri de vardır. Kadınlar tarafından ortalama 10 tür gıda maddesi yapılır. En fazla oranda evde yapılan gıda tarhanadır. Tarhanayı sırasıyla turşu, salça, erişte, yoğurt, reçel, peynir, yağ, pekmez, kaymak yapımı izler. Ayrıca yufka, çeşitli sebzeleri kurutmada yaygın olarak yapılan hazırlıklar arasında yer alır.

Köylerin yaklaşık yarısında yemek yer sofrasında yenir. Yerde yemek yemek için önce yere kare şeklinde olan bir örtü (sofra bezi) serilir, örtünün üzerine yuvarlak bir tahta ya da bir leğen konur, onun üzerine konulan büyük bir tepsi içinde yemek sunulur. Fakat bilgi derlenen köylerin diğer yarısında yemeklerin masa üzerinde sunulması, gıdanın tüketilişi aşamasında da zaman içinde şehirselleşme davranış tarzlarının benimsenmeye başladığını göstermesi açısından ilginçtir. Özellikle Kırklareli ili köylerinde yemeklerin masada yenme oranı Edirne ve Tekirdağ iline oranla çok daha yüksektir (Tablo: D-3).

Tablo: D-3 Trakya Köylerinde Yemek Nerede Sunulur (%'de)

	Yer Sofrası	Masa
Toplam	51.9	48.1
Edirne	56.5	43.5
Kırklareli	35.4	64.6
Tekirdağ	59.3	40.7

Genel Toplam=187; Edirne=85; Kırklareli=48; Tekirdağ=54

Yemeğin kişilere ayrı kaplarda sunulması sofrada bulunan herkese ayrı bardak getirilmesi oranından daha yüksektir. Köylerin % 65'inde gıda sofrada bulunanlara ayrı tabaklarda sunulurken, ancak köylerin % 23'ünde sofraya kişiye özel su bardağı getirme alışkanlığı vardır (Tablo: D-4). Bu oranlar köylerde sağlık konusunda ciddi problemlerin ortaya çıkmasında, gıdalanma aşamasındaki alışkanlıkların etkili olabileceğini gösterir. Yemeğin tüketilmesi aşamasında, sunulan gıdanın türü önemli olmakla beraber kaşık, çatal gibi gereçlerin yanı sıra elle de gıda tüketimi yapılır. Fakat yemek yerken kaşık kullanmak, çatal kullanmaya tercih edilir.

Tablo: D-4 Trakya Köylerinde Yemek Nasıl Sunulur (%'de)

	Ayrı Kaplarda Sunulur	Masada Kişiye Özel Su Bardağı bulunur
Toplam	65.2	22.3
Edirne	48.2	14.1
Kırklareli	81.2	37.5
Tekirdağ	77.8	24.1

Genel Toplam=187; Edirne=85; Kırklareli=48; Tekirdağ=54

Gıdalanma konusundaki tabloların hepsi birlikte değerlendirildiğinde, Kırklareli ilindeki köylerin bu konuda, şehirselleşme davranış modellerini benimseme açısından Edirne ve Tekirdağ illerinin önünde yer aldıkları görülür. Kırklareli ili köylüleri, yemeklerini masada, çarşıdan aldıkları ekmekle, herkesin kendine özgü su bardağı ve tabağı olan bir ortamda tüketirler.

Trakya Köylerindeki Ekonomik Yapı

Trakya köylerinde yaşayan halk geçimini tarım ve hayvancılıktan kazanmaktadır. Tarım ve hayvancılığın yanı sıra, esnafılık (bakkal, berber, kahve işlen) ve şoförlük yapanlarla, devlet ya da özel sektörde işçi olarak çalışanlar da

mevcuttur. Ayrıca köylerde yurtiçi ya da yurtdışında bir işte çalışarak, emeklilik hakkını elde etmiş ve geçimlerini bu yolla sağlayan haneler de bulunmaktadır. Orman içi ve orman kenarındaki köylerin, ormandan ve köylerin 1/4'ünün kavakçılıktan gelirleri vardır. Ayrıca ağırlıklı olarak toprakların ya da diğer gayrimenkullerin kiraya verilmesi sonucunda kiradan gelir elde eden ve faiz geliri olan haneler de vardır (Tablo: E-1).

Tablo: E-1 Trakya Köylerinin Geçimlerini Sağladıkları Alanlar (%'de)

	Toplam	Edirne	Kırklareli	Tekirdağ
Toprak	98.9	100.0	97.8	98.1
Hayvancılık	96.8	98.8	100.0	90.7
Balıkçılık	6.5	7.0	4.3	7.4
Orman	15.1	8.1	28.3	14.8
Kavakçılık	21.5	16.3	30.4	22.2
Ticaret	19.9	29.1	13.0	11.1
Esnaf-Zanaatkar	23.1	19.8	39.1	14.8
Turizm	3.2	—	4.3	7.4
Sanayi İşçiliği	20.4	9.3	21.7	37.0
Emekli Maaşı	49.5	47.7	52.2	50.0
Kira	10.8	16.3	8.7	3.7
Faiz	6.5	8.1	4.3	5.6

Trakya Köylerinde topraktan gelir, öncelikli olarak tahıldan elde edilir. Buğday, arpa ve yulaf ekimi yapılır. Buğday hem ev tüketiminde kullanılır, hem de satılır. Arpa ve yulafta genellikle hayvan yemi olarak kullanılmaktadır. Çok yaygın olmamakla beraber Trakya köylerinin bazılarında çeltik ekimi de yapılır. Tahıldan sonra en fazla oranda sanayi bitkisi, ayçiçek (günebakan veya gündöndü) ve şekerpancarı ekimi yapılır. Ayçiçeği ekimi şekerpancarına oranla daha yaygındır. Sofralık ya da şaraplık üzüm yetiştiriciliği de vardır. Sebze ve meyve ekimi yapılırsa da, bu ürünlerin pazarda satılması pek yaygın değildir. Genelde ev tüketimine yöneliktir. Fakat ev tüketimini aşan boyutlarda ürün alındığında, karpuz, soğan, domates, fasulye gibi sebze ve meyveler satılır. Son yıllarda Trakya köylerinin bir bölümünde tatlı kabağı ekimi de yapılmaktadır. Fakat toprak geliri, ağırlıklı olarak tahıl ve sanayi bitkilerinin satışından elde edilir.

Trakya köylerindeki toprak kıraçtır. Köylerin yaklaşık % 30'u sulak araziye sahiptir. Kırklareli ili köyleri sulak araziye sahip olma konusunda Edirne ve Tekirdağ ili köylerinden daha şanslı durumdadırlar (Tablo: E-2). Trakya Bölge-

sinde sulak arazinin az olması, ekilecek ürünlerin fazla su gerektirmeyen bitkilerden seçilmesine neden olur. Köylülerin ekim yaptıkları toprağı nadasa bırakmaları pek yaygın bir davranış modeli değildir. Köylerin ancak % 15'inde topraklar nadasa bırakılır. Genelde izlenen yöntem münavebeli ekimdir. Bir yıl ayçiçeğı ekilen toprağı, ertesi yıl buğday ya da arpa ekilir. Trakya köylerinin hemen hemen hepsinde ekilen ürünler gübrelenir ve ilaçlanır. Tabii ve suni gübre birlikte kullanılsa da, suni gübrenin kullanımını çok daha yaygındır. Bütün bu veriler Trakya köylülerin gübre ve ilaç konusunda ciddi harcamalar yaptıklarına işaret eder.

Tablo: E-2 Trakya Köylerinde Ekilen Toprakların Kalitesi (%'de)

	Kıraç	Sulak
Genel Toplam	71.8	28.2
Edirne	68.6	31.4
Kırklareli	62.5	37.5
Tekirdağ	85.2	14.8

Genel Toplam=188; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=54

Tablo: E-3 Toprakların Nadasa Bırakıldığı, Ekilen Ürünlerin İlaçlandığı ve Gübrelendiği Köy Sayısı (%'de)

	Nadasa Bırakılır	Ürünler İlaçlanır	Ürünler Gübrelenir
Genel Toplam	15.3	97.4	98.9
Edirne	10.5	98.8	100.0
Kırklareli	27.1	95.8	100.0
Tekirdağ	12.7	96.4	96.4

Genel Toplam=189; Edirne=86; Kırklareli=48; Tekirdağ=55

Köyde zenginliğin temel karakteristiğı topraktır. Sahip olunan toprak miktarı, zenginliğin bir ölçütü olarak karşımıza çıkar. Şehirleşme ile birlikte, para toprağın yerini alır, fakat günümüzde köylerde hala toprağına sahip olma önemlidir ve köylüler imkan oldukça, ellerine para geçtikçe toprak almayı tercih ederler. Fakat köylerin % 65'inde hiç toprağı olmayan haneler vardır, ama topraksız hane sayısı bir köy için, maksimum iki elin parmaklarını geçmez. Söz konusu edilen haneler, ya çeşitli nedenlerden dolayı sahip oldukları toprakların satmışlar ya da Trakya köyleri başka yerden gelip yermişler ve henüz toprak sahibi olamamışlardır.

Tablo: E-4 Trakya Köylerinde Topraksız Hanelerin Olma Oranı (%'de)

Topraksız Haneler	
Var	
Genel Toplam	64.3
Edirne	65.5
Kırklareli	68.8
Tekirdağ	58.5

Genel Toplam N=185; Edirne N=84; Kırklareli N=48; Tekirdağ N=53

Köylerin 4/5'ünde kadastro çalışmaları tamamlanmıştır. Sahip olduğu köylerin hemen hemen hepsinde kadastro çalışmalarının tamamlandığı il Tekirdağ'dır. Tekirdağ ilini Kırklareli ve Edirne illeri izler (Tablo:E-5).

Tablo: E-5 Trakya Köylerinde Kadastro Yapılma Oranı (%'de)

Kadastro Çalışması	
Yapıldı	
Genel Toplam	80.9
Edirne	73.3
Kırklareli	77.1
Tekirdağ	96.3

Genel Toplam N=188; Edirne N=86; Kırklareli N=48; Tekirdağ N=54

Trakya köylerinde diğer önemli gelir kaynağı hayvancılıktır. Köylerde gelir elde etmek için yetiştirilen hayvanlar büyükbaş hayvanlardır. Genelde kara (yerli) ineklere oranla daha bol miktarda süt veren, Holştayn cinsi inekler beslenir. Bu hayvanları ne kadar iyi bakılırsa, verdikleri süt miktarı o oranda artar ve hanelerin süttten elde ettikleri gelirdede olumlu yönde etkilenir. Büyükbaş hayvanlar sadece saman ve arpa ile değil, fenni yem, yonca, sudan otu gibi taze yemle de beslenirler. Besi sığırcılığıyla uğraşan haneler montofon cinsi inekler besler.

Büyükbaş hayvanların bakımı ve sağımı ağırlıklı olarak kadınlar tarafından yapılır. Süt sağma geleneksel yöntem olan elle yapıldığı gibi, süt sağma makine ile de yapılabilmektedir. Elde edilen sütler, mandıralara ya da süt ürünleri üreten firmalara verilir.

Büyükbaş hayvanlardan sonra, yaygın şekilde beslenen hayvan türü küçükbaş hayvandır. Küçükbaş hayvanlar satılmak, özellikle de kurban bayramında satılmak üzere beslenirler.

Trakya köylerinde hemen hemen bütün hanelerin kümesi vardır. Fakat kümes hayvanları pazarda satılmak üzere beslenmez, hanenin yumurta ve beyaz et ihtiyacını karşılamaya yöneliktir.

Arıcılık ise son yıllarda Trakya bölgesi köylerinde yaygın hale gelmekte ve bu konu ile ilgili olarak, bazı köylerde arıcılık kursları açılmaktadır. Elde edilen bal ağırlıklı olarak evde tüketilmekte, fazlası pazarda satılmaktadır.

Muhtarların yaklaşık % 60'ı köy halkına yeni beceriler kazandırmak ve yaşam standartlarını yükseltmek amacıyla ilgili kuruluşlarla ilişkiye girip köylerinde farklı konularda kursların açılmasını sağlamışlardır. 110 köyde ortalama (mean) 1,4 kurs açılmıştır. En fazla oranda köylerinde kurs açılan il Tekirdağ'dır ve Tekirdağ ilinin Edirne ili izlemektedir (Tablo: E-6).

Tablo: E-6 Trakya Köylerinde Çeşitli Konularda Kurs Açılma Oranı (%'de)

	Kurs Açıldı
Genel Toplam	59.5
Edirne	57.1
Kırklareli	51.2
Tekirdağ	70.4

Genel Toplam N=185; Edirne N=84; Kırklareli N=47; Tekirdağ N=54

Açılan kurslar genelde kadınlara, özellikle de köyde yaşayan genç kızlara yöneliktir. Toplam açılan kursların yaklaşık % 70'i biçki-dikiş kursudur. Ayrıca Yorgan dikimi, halı dokuma, trikotaj, ev ekonomisi, konserve yapımı gibi kurslar da açılabilir. Bu kurslara katılanlar öğrendiklerini daha geliştirerek yaptıkları işten para kazanır duruma gelmektedirler. Örneğin halıcılık kursu açılan 8 köyde, şu anda ticari amaçla halı dokunmaktadır. Ayrıca bütün köylerde kadınların hemen hemen hepsi, boş zamanlarında dantel, oya yada patik (çetik) örerler. Yapılanların pek çoğu, çeyiz hazırlığı ya da ev kullanımına yönelik olsa da, bir bölümü ürettiklerini satıp, para kazanabilirler.

Erkeklerle yönelik kurslar arasında en yaygın olanı arıcılıktır, toplam açılan kursların % 13'de fenni arıcılığın nasıl yapılacağına yöneliktir. Ayrıca 3 köyde traktör bakım ve onarımı, 1 köyde marangoz işleri ile ilgili kurslar açılmıştır.

Trakya Köylerindeki Nüfus Hareketleri

Trakya köylerinin yaklaşık % 75'in evlilikler genellikle köy dışından olan bir kişiyle yapılır. Bu oran en azından evlilik nedeniyle, oldukça fazla sayıda ka-

dının başka yerleşim ünitelerinden çalışma yapılan köylere geldiklerini ortaya koyar. Başka bir deyimle kadınlar, kendi alışkanlık ve beğenilerini geldikleri birimlere aktaran iyi bir kültür ünitesi taşıyıcı rolü üstlenmektedirler. Evlilikler nedeniyle köye gelip yerleşenler dışında, Trakya köylerinin yaklaşık % 30'una daimi olarak köyde yaşamak, yerleşmek üzere; yaklaşık % 22'sine de tatillerini geçirmek için dışarıdan gelen nüfus vardır. En fazla oranda dışarıdan köylerine nüfus akışı olan il Tekirdağ'dır. Tekirdağ ilini Kırklareli köyleri izler.

Köylere doğru olan bir nüfus akışının olmasına rağmen, köylerden dışarı doğru olan nüfus akışı daha dikkat çekicidir. Trakya köylerinin yaklaşık 3/4'ünde köyden dışarı göç yaşanmaktadır. Göç edenler genelde ülke sınırları içinde nüfus hareketliliğine neden olsalar da, köylerin yaklaşık 1/4'inden yurtdışına göçlerde gerçekleşebilmektedir.

Tablo: F-1 Trakya Köylerindeki Nüfus Hareketleri (%'de)

	Köy Dışına Göç Var	Köye Dışarıdan Gelen Var
Genel Toplam	72.0	28.0
Edirne	71.8	17.3
Kırklareli	79.2	35.4
Tekirdağ	66.0	37.7

Genel Toplam N=189; Edirne N=86; Kırklareli N=48; Tekirdağ N=55

Trakya Köylerindeki Mesken Konut Özellikleri

Konut; insanı sadece çeşitli doğal etkenlerden, düşmanlardan korumak için özel yapılmış basit birer sığınak değildir. Binanın yapımında kullanılan malzeme, binanın kullanılma amacı, büyüklüğü gibi bir takım özellikler, binaların içinde yaşayanların kültürü hakkında bilgi veren unsurdur. Çünkü "konut, çevre koşulları ile, insan faaliyetlerinin eseridir. Fiziki koşullar, konutu inşa edecek kişilerin gelenek ve görenekleri, sosyal ve ekonomik durumları, ekonomik faaliyetleri konutu şekillendirir" (Emiroğlu 1972: 19).

Trakya köylerindeki evlerin büyüklüğü ortalama 90 metrekaredir ve 90 metrekare içinde ortalama olarak 3.5 oda vardır. İller bazında evlerin büyüklüğü ve ortalama oda sayısında büyük bir değişiklik göze çarpmaz (Tablo: G-1).

Tablo: G-1 Trakya Köylerindeki Konutların Ortalama Büyüklükleri ve Konutlardaki Ortalama Oda Sayısı (Mean)

	Evlerin Ortalama Büyüklüğü	Ortalama Oda Sayısı
	Mean	Mean
Genel Toplam	90.02	3.53
Edirne	91.00	3.51
Kırklareli	92.11	3.55
Tekirdağ	86.62	3.56

Genel Toplam N=189, Edirne N=86, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=55

Konut aynı zamanda maddi kültür alanında, başlıca ve süratle değişime uğrayan unsurdur” (Emiroğlu 1972: 19). Trakya köylerindeki binaların, yapım tekniğinde ve kullanılan malzemelerde farklılıklar olabilmektedir. Aynı köyün içinde kerpiç, taş, tuğla, briket gibi farklı malzemeler kullanılarak inşa edilmiş binalar vardır. Özellikle son yıllarda yapılan binalar betonarmedir. Bölgedeki köylerin yaklaşık % 60’ında betonarme binaların olması, köylerde yaşanan değişimi gözler önüne sermektedir. Konutların yapımında her ne kadar yeni teknik ve malzeme kullanılsa da, evler köyün yaşam şekline ve ekonomik örgütlenmelerine göre düzenlenmektedir. İller arasında farklar olmakla birlikte bölge bütün olarak ele alındığında görüşülen muhtarların % 69.1’i köylerinde yapı malzemesi olarak ağırlıklı olarak tuğlanın kullanıldığını söylemişlerdir. Kerpiç malzeme kullanılarak yapılmış konutlara, Trakya köylerinin % 55.9’unda hala rastlanır, özellikle Edirne ili köylerinde, ev yapımında kerpiç malzeme kullanılan köy sayısı diğer illere oranla daha yüksektir. Ayrıca konutlarda taş, briket ve ahşap gibi malzemelerde kullanılmaktadır. Ahşap kullanımı orman içi ve orman kenarı köylerinde daha yüksektir. (Tablo: G-2)

Tablo: G-2 Trakya Köylerinde Çeşitli Malzemelerin Konut Yapımında Kullanılma Oranları (%’de)

	Tuğla	Kerpiç	Taş	Briket	Ahşap
	%’de	%’de	%’de	%’de	%’de
Genel Toplam	69.1	55.9	33.5	25.5	20.7
Edirne	84.9	61.6	41.9	25.6	3.5
Kırklareli	45.8	58.3	10.4	45.8	37.5
Tekirdağ	64.8	44.4	40.7	7.4	33.3

Genel Toplam N=188, Edirne N=86, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=54

Trakya köylerinin % 61.9'unda tek katlı, % 26.0'sında birden fazla katlı, % 11.6'sında ise hem tek katlı hem de birden fazla katlı binalar yaygındır. Binaların yatay yönde değil, dikey yönde büyümesi kentleşmenin ve toprağın kıymetli olduğunun göstergesi olarak yorumlanabilir. Rakamlar bu yönden ele alınıp tekrar yorumlandığında, Kırklareli köylerinin yarısında, Tekirdağ ili köylerinin % 43'ünde ve Edirne ilinin % 27.9'unda birden fazla kat yüksekliği olan bina şekli yapı tarzı olarak benimsenmiştir. Bu rakamlar konut inşaatında kullanılan malzeme türü ile binaların kat yüksekliği arasında bir ilişki olabileceğine işaret eder. Betonarme binaların yaygın olduğu yörelerde binaların kat yüksekliği de artmaktadır (Tablo:G-3).

Tablo: G-3 Birden Fazla Katlı Bina ve Betonarme Yapı Bulunan Köylerin (%'si)

	Birden Fazla Katlı Bina Olma %'si	Betonarme Bina Bulunma %'si
Genel Toplam	37.8	59.0
Edirne	27.9	54.7
Kırklareli	50.0	70.8
Tekirdağ	42.6	55.6

Genel Toplam N=189, Edirne N=86, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=55

Konutların ısıtılmasında kullanılan araç türlerin çeşitlenmeler olmakla birlikte, Trakya Bölgesinde ısınmada en yaygın olarak kullanılan araç sobadır. Sobayı peçka ve kuzine izlemektedir. Kuzine ve peçkalardan ısınmanın yanısıra gıdaların pişirilmesi aşamasında da yararlanılmaktadır. Ayrıca düşük oranda da olsa, borusuz sobalar (katalitik), elektrikli kalorifer gibi araçlar ısınma ihtiyacını karşılamak için kullanılır. Ocak yardımı ile ısınma Trakya köylerinde artık yok denecek kadar azdır (Tablo:G-4). Bu oranlar 1990'larda Türk köylerinin ulaştığı standardı göstermesi açısından ilginçtir. Evlerin ısıtılmasında yakacak maddesi olarak ağırlıklı odun, ardında kömür kullanılır. Odun kullanımı Kırklareli ilinde daha yüksektir. Odun ve kömürün yanısıra elektrik, gaz, tüpgaz gibi yakıt türleri de yaklaşık % 11 oranında kullanılmaktadır. Ayrıca tezek, ayçiçeği sopası (gangalak) ve mısır koçanı da ısınmada kullanılan yakıt türleri arasında yer alırlar.

Tablo: G-4 Trakya Bölgesindeki Köylerde Isınmada Kullanılan Araçlar %'de

	Soba	Kuzine-Peçka Kalorifer	Borusuz Soba	Ocak
Genel Toplam	61.2	29.1	8.3	1.4
Edirne	68.3	26.8	4.1	0.8
Kırklareli	58.8	31.3	8.8	1.3
Tekirdağ	53.5	30.3	13.9	2.3

*Birden fazla cevap verildiğinden N yükselmiştir. Genel Toplam N=289, Edirne N=123, Kırklareli N=80, Tekirdağ N=86

Köylerdeki konutlarda tuvalet, banyo ve mutfak gibi ünitelerin varolma durumları gözden geçirildiğinde, Trakya Köylerinin % 87.8'inde, binalarda müstakil tuvalet, % 80.4'ünde banyo ve % 84.1'inde mutfak vardır. Tuvalet, banyo ve mutfaklarda çeşitli imkanların var olma durumu dikkate alındığında, çok geniş bir yelpaze ile karşılaşılır. Bir köyde bazı meskenlerdeki mutfaklar kentsel alanlarda olduğu gibi fayansla kaplı, mermer tezgahlı, dolaplı, akan suyu olan bir mekan görünümünde iken, bazı meskenlerde mutfaklar, evdeki bir odanın köşesine yapılan tezgah ve raftan oluşabilmektedir. Hatta bazı binalarda bu imkanların hiçbiri bulunmaz. Fakat aynı alanda sürekli olarak gıda hazırlama, bulaşık yıkama gibi faaliyetlerden yapıldığından, mutfak var şeklinde değerlendirmeye yapılır. Başka bir deyimle bir ünitenin birden fazla fonksiyonu olabilmektedir. Yukarıda mutfak için söylenen standart farklılıkları banyo ve tuvalet içinde geçerlidir (Tablo: G-5). Köylerin % 72'sinde tuvaletler evin dışındadır ve ağırlıklı olarak alaturkadır, pek çoğunun akan suyu ve elektriği bulunmamaktadır. Bina içinde olup alaturka olan tuvaletlerin yanında, son zamanlarda az sayıda da olsa alafranga tuvaletlere de rastlanmaktadır. Tuvaletin konutun dışında olma durumu en yaygın şekilde Edirne, ardından Tekirdağ ve en sonrada Kırklareli köylerinde uygulanan bir gelenek olarak karşımıza çıkar (Tablo: G-6). Fakat zaman içinde Trakya köylerinde tuvaletin evin içinde olması fikri benimsenmeye ve kabul görmeye başlamış ve son yıllarda yapılan binalarda tuvalet artık bina içinde yer alır hale gelmiştir. Ayrıca binanın yapımında kullanılan malzeme ile sulu mekanların evin içinde yer alması arasında bir ilişki vardır. Yapı malzemesi olarak kerpiçin kullanıldığı binalarda, ev içinde su tesisatının ve tuvaletin bulunması oranı düşmektedir.

Tablo: G-5 Trakya Köylerinde, Evlerde Mutfak, Banyo ve Müstakil Tuvalet Olma Oranı

	Mutfak Olma	Banyo Olma	Tuvalet Olma
	%'si	%'si	%'si
Genel Toplam	84.1	80.4	87.8

Genel Toplam N=189, Edirne N=86, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=55

Tablo: G-6 Trakya Köylerinde, Tuvaletlerin Konutun Neresinde Olduğu

	Evin Dışında	Evin İçinde
	%'de	%'de
Genel Toplam	72.0	28.0
Edirne	84.9	15.1
Kırklareli	45.8	54.2
Tekirdağ	75.0	25.0

Genel Toplam N=186, Edirne N=86, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=52

Bu satırlara kadar ağırlıklı olarak Trakya Köylerinin fiziki ve ekonomik boyutları ele alındı, fakat unutulmamalıdır ki “herhangi bir yöreyi tanımak yalnızca fiziki ve ekonomik boyutlarını ele almakla mümkün olmaz. Bu boyutların yanında kültürel yapının elemanlarından birkaçı olan gelenek görenek ve adetleri bilmek, fiziki çevre içinde insanı tanımak gibi önemli bir avantaj sağlar.” (Akka-yan; Aydın 1983: 65) Proje çerçevesinde bu gerçek unutulmayarak, Trakya Bölgesindeki köyleri tanımaya, insan hayatının belirli dönüm noktaları etrafında şekillenen bölgeye has gelenek, görenek ve adetlerden oluşan kültürel bir boyut eklenmiş ve Doğum, Ölüm, Sünnet, Evlilik Çeşitli Eğlence ve Kutlamalarla ilgili bilgi derlenmiştir, fakat bu makalede ağırlıklı olarak Sünnet ve Evlilik ile ilgili derlenen bilgilere yer verilmiştir.

Sünnet

Türkiye’de çocukla ilgili uygulamalardan birisi de sünnettir, erkek çocuğun yetişkin olmaya doğru ilk adımını simgeler. Sünnet geleneğinin sıkı ve keskin bir biçimde yerine getirilmesinde bir takım inançlar ve görüşler egemendir. Bunların bir bölümü dinsel, bir bölümü de toplumsal, hijyenik ve cinsel içeriklidir.

Trakya köylerinde sünnet olma çağı ilkökul çağına denk düşmektedir. Erkek çocuklar ortalama 7.8 yaşında sünnet ettirilmektedirler (Tablo: H-1).

Tablo: H-1 Trakya Köylerinde Erkek Çocukların Sünnet Olma Yaşı (Mean-Mdn)

	Mean	Mdn
Genel Toplam	7.83	7.92
Edirne	7.77	7.97
Kırklareli	7.36	7.44
Tekirdağ	8.11	8.27

Genel Toplam N=186, Edirne N=85, Kırklareli N=47, Tekirdağ N=54

Çocuklar yaklaşık % 60 oranında yalnız sünnet yaptırılır, köylerin yaklaşık 1/4'inde ise başka bir çocukla birlikte sünnet yapılması yaygındır. Birden fazla erkek çocuğu olanlar, eğer çocuklar arasındaki yaş farkı fazla değilse, erkek kardeşleri birlikte sünnet yaptırılırlar. Erkek çocukların zaman zaman yakın akraba çocukları ya da köydeki maddi durumu güçsüz olan bir ailenin çocuğu ile birlikte sünnet yaptırılabilir. Fakat çocuk tek olarak sünnet yaptırılıyorsa, mutlaka aynı anda bir horoz kesilir (Tablo: H-2).

Tablo: H-2 Trakya Köylerinde Çocuk Nasıl Sünnet Ettirilir

	Yalnız	Başka Bir Çocukla	Yalnız + Başka Bir Çocukla
Genel Toplam	59.1	25.3	15.6
Edirne	60.0	24.7	15.3
Kırklareli	33.3	39.6	27.1
Tekirdağ	81.1	13.2	5.7

Genel Toplam N=186, Edirne N=85, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=53

Trakya Bölgesinde sünnet, tören ve eğlencelerle kutlanır. Sünnet düğün yapılarak gerçekleştirilir. Sünnet zamanı yaz mevsimidir, özellikle de öncelikli olarak Ağustos ardında da Temmuz ayları seçilir. Çocukların okul durumları, yarının iyileşme süresi ve köylünün bu aylarda işinin az olması bu mevsimin seçilmesinde rol oynar (Tablo: H-3).

Tablo: H-3 Trakya Köylerinde Sünnet Düğünlerinin Mevsimlere Göre Dağılımı (%'de)

	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Genel Toplam	2.2	65.4	31.6	0.8
Edirne	3.6	66.5	29.4	0.5
Kırklareli	—	76.0	24.0	—
Tekirdağ	2.0	52.5	43.5	2.0

*Birden fazla cevap verildiğinden N yükselmiştir. Genel Toplam N=402, Edirne N=197, Kırklareli N=104, Tekirdağ N=101

Sünnet günü belirlendikten sonra, bir süre önce konuklara haber verilir bu haber verme; köy içindeki halka camii hoparlöründen yapılan duyuru ve köy dışındakilere davetiye bastırarak, dağıtma şeklinde olur. Ayrıca okuyucu kadın tutarak ve kına, şeker gibi şeyler dağıtarak sünnete davet yapılmaktadır (Tablo: H-4).

Tablo: H-4 Trakya Köylerinde, Sünnete Davetin Nasıl Yapıldığı (%'de)

	Davetiye Bastırılır	Kına, Lokum, Şeker Dağıtılır	Okuyucu Tutulur	Cami Hoparlörleri	Diğer
Genel Toplam	49.6	35.7	7.0	5.2	2.6
Edirne	49.7	41.7	3.1	4.3	1.2
Kırklareli	55.3	15.8	10.5	9.2	9.2
Tekirdağ	45.3	40.6	10.4	3.8	—

*Birden fazla cevap verildiğinden N yükselmiştir. Genel Toplam N=345, Edirne N=163, Kırklareli N=76, Tekirdağ N=106

Sünnet düğünleri genelde evde yapılır. Konuklar için evin bahçesi hazırlanırken, çocuk için yatacağı oda ve yatak hazırlanır. Son zamanlarda sünnet düğünlerinin de düğün salonlarında yapılması gündeme gelmektedir. Özellikle aileden birinin evlilik düğünü yapıyorsa bu düğüne sünnet düğünü de dahil edilerek iki düğün birlikte yapılır (Tablo: H-5).

Tablo: H-5 Trakya Köylerinde, Sünnet Düğününün Yapıldığı Yerler

	Ev %’de	Düğün Salonu Salonu %’de	Bahçe %’de	Kahve %’de	Diğer %’de
Genel Toplam	64.5	10.3	18.7	0,5	6.1
Edirne	72.5	13.7	13.7	—	—
Kırklareli	40.4	6.4	40.4	—	12.8
Tekirdağ	69.2	7.7	10.8	1.5	10.8

*Birden fazla cevap verildiğinden N yükselmiştir. Genel Toplam N=214, Edirne N=102, Kırklareli N=47, Tekirdağ N=65

Sünneti gerçekleştiren kişi % 90 oranında diplomalı sünnetçidir, köylerin % 5’inde hastanede sünnet yaptırmak tercih edilmekle beraber, özellikle eski yıllarda diplomasız sünnetçiler tarafından gerçekleştirilen operasyonların olduğu köy muhtarlarınca dile getirilmiştir.

Tablo: H-6 Trakya Köylerinde Sünneti Gerçekleştirenler (%’de)

	Diplomalı Sünnetçi	Hastane	Diplomasız Sünnetçi
Genel Toplam	90.4	5.3	4.4
Edirne	94.1	1.2	4.7
Kırklareli	83.3	16.7	—
Tekirdağ	90.7	1.9	7.4

Genel Toplam N=187, Edirne N=85, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=54

Eskiden sünnet olacak çocuğa sadece şapka, gecelik şeklinde uzun gömlek ve üzerinde maşallah yazan bir bant alınırken günümüzde sünnet giysisinin tüm parçalarını ilçeden ya da ilden hazır olarak satın almak son derece yaygındır. Ortalama 10.9 çeşit kıyafet alınır. Alınanlar arasında şapka, pelerin, gömlek, ceket, pantolon, ayakkabı, uzun gömlek, maşallah, asa, terlik ve pijama bulunmaktadır.

Evlilik

“Genellikle fertler, hayatlarını aile dediğimiz bir sosyal grup içinde sürdürmektedirler” (Akkayan 1979:83). Aile denilen birliğe evlilik denilen kurum aracılığı ulaşılır. Evlilik gündeme geldiğinde çeşitli faktörler eş seçiminin belirleyicileri olarak karşımıza çıkar. Yaş, cinsiyet oranı, ikametgahın yakın olması, kanuni faktörler, sosyal sınıf, etnik grup ve ırk, eğitim, meslek, medeni hal ve diğer sosyal koşullar bu faktörler arasında sayılabilir. Ayrıca eş seçimi toplumun geleneksel yada modern olmasına bağlı olarak da farklı modeller gösterir, Trakya köylerinde yapılan araştırmada, köy muhtarlarına, köylerinde gerçekleşen evliliklerde köy içinde mi yoksa köy dışından mı eş seçildiği sorusu yöneltilmiştir. Toplanan verilerin analizleri sonucunda, köylerin 3/4’ünde ağırlıklı olarak köy dışından eş almanın yaygın olduğu tespit edilmiştir. Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin köylerinden aynı konuda elde edilen bilgiler ayrı ayrı değerlendirildiğinde, köy dışından evlenmenin en yaygın şekilde uygulandığı ilin, Kırklareli olduğu sonucuna ulaşılır. (Tablo:I-1). Bu sonuçlar Trakya köylerinde akraba evliliğinin de az olacağı yönünde ilk işaretleri de vermektedir. Gerçekten de 189 köy muhtarından toplanan veriler, Türkiye’de bazı bölgelerde yaygın şekilde uygulanan akraba evliliklerinin ve bu tarz evliliklerin getirdiği bazı olumsuz sonuçların, Trakya bölgesi için söz konusu olmadığını ortaya koymaktadır. Bilgi alınan muhtarların sadece % 1’i köylerindeki bazı çiftlerin akraba evliliği yaptığını söylemişlerdir. (Tablo: I-2)

Tablo: I-1 Trakya Köylerinde Evliliklerin Yönü (%’de)

	Köy İçi	Köy Dışı
Genel Toplam	24.6	75.4
Edirne	17.6	82.4
Kırklareli	16.7	83.3
Tekirdağ	42.6	57.4

Genel Toplam N=187, Edirne N=85, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=54

Tablo: I-2 Trakya Köylerinde Akraba Evliliğinin Olma Durumu (%'de)

	Var	Yok
Genel Toplam	1.1	98.9
Edirne	1.2	98.8
Kırklareli	2.1	97.9
Tekirdağ	—	100.0

Genel Toplam N=186, Edirne N=84, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=54

İlk evlenme yaşı kentte oranla kırdaki ve erkeklere oranla kadınlarda daha düşüktür. “Geleneksel kesimde kızın ve erkeğin evlenme çağına geldiklerini belirleyen bir takım ölçütler vardır. Bunların başında buluşma geliri.” (Örnek 1995: 190). Türk köylerinde yapılan araştırma sonuçlarına göre, ilk evlenme yaşının kadınlar için 18.62; erkekler için 21.64 olduğu tespit edilmiştir. Trakya köylerinde bu ortalamalar kadınlar için, 19.5, erkekler için 22.3'dür. Başka bir deyimle erkek için askerliğin yapılmış olması, evlenme için gerekli ve geçerli olan ölçütler arasında yer almaktadır (Örnek 1995:190) (Tablo:I-3).

Tablo: I-3 Trakya Köylerinde İlk Evlilik Yaşı Ortalaması (Mean)

	Erkek	Kadın
Genel Toplam	22.3	19.5
Edirne	22.1	19.4
Kırklareli	22.0	19.3
Tekirdağ	23.1	19.7

Trakya yöresindeki evliliklerin gerçekleşmesinde kaçırma yaygın şekilde kullanılan bir kültür ögesi olarak karşımıza çıkar. Bilgi derlenen köylerin % 92.3'ünde kaçırma-kaçırma yoluyla gerçekleşen evlilikler vardır. Fakat zorla kaçırma olayı yaşanmaz, gençler, anlaşarak kaçarlar. Genelde sosyal kontrolün nispeten yumuşadığı nişan ya da düğün törenleri sırasında kaçırma olayları yaşanır, birlikte kaçmaya karar veren gençler düğün ya da nişan törenine katılma bahanesi ile bir araya gelir ve planları uygulamaya koyarlar. Çoğu zaman erkek ve kızın ailesindeki bazı kişiler, bu kaçırma olayından haberdardır. Özellikle evlilik için yapılacak harcamaların çok yüksek olması, gençleri evliliklerini bu şekilde gerçekleştirmeye yöneltmektedir. Yörede kız kaçırma olayı çok açık olarak onaylanmasa bile, erkek ve kız aileleri arasında çözülemeyecek boyutta problem yaratmamakta ve bu yolla evlenen gençlere karşı ciddi tavır almayı getirmemekte-

dir. Tablo I-4'deki rakamlarda, bölge halkının kız kaçırma olayının önemli bir problem olarak görmediğini ve bu uygulama için ciddi önlemler almadığını ortaya koyar. Kız kaçırma adeti Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinin hepsinde yaygındır.

Tablo: I-4 Trakya Köylerinde Kız Kaçırma Adetinin Olma Oranı (%'de)

	Var	Yok
Genel Toplam	92.3	7.7
Edirne	91.8	8.2
Kırklareli	91.5	8.5
Tekirdağ	94.1	5.9

Genel Toplam N=183, Edirne N=85, Kırklareli N=47, Tekirdağ N=51

İster yasal, isterse yasalardan kaçarak gerçekleştirilmiş olsun nikahın amacı, kadın erkek beraberliğini ilan etmek, toplum gözünde geçerli saymak, kutlamak ve kutsamaktır (Örnek 1995:197-198). Türkiye genelinde evliliği hem resmi hem de dini nikahla onaylatmak en yaygın şekilde uygulanan bir kültür kurallıdır. Trakya köylerinde yaşayan çiftler de, ağırlıklı olarak resmi ve dini nikahı birlikte yaptırarak evliliklerine meşruluk kazandırmaktadırlar. Genelde resmi nikah önce yapılır fakat evlilik, dini nikahın yapılması ile fiilen başlar.

Evlenme ile ilgili kültür kalıplarından biri de başlıktır. Evliliklerde başlık verme geleneği, Türkiye'de en yüksek oranda, Doğu ve Güneydoğu Anadolu (% 68.60) Bölgesinde, en düşük oranda da Batı Anadolu Bölgesinde (% 11.99) vardır. Trakya Bölgesindeki köylerin sadece % 6.0'sında evliliklerde başlık verme adeti vardır. İller bazında başlık verme geleneği en yüksek oranda Edirne köylerinde, en düşük oranda da Kırklareli ili köylerinde görülür (Tablo: I-5).

Tablo: I-5 Trakya Köylerinde Evliliklerde Başlık Verme Oranı (%'de)

	Verilir	Verilmez
Genel Toplam	5.9	94.1
Edirne	8.3	91.7
Kırklareli	2.1	97.9
Tekirdağ	5.6	94.4

Genel Toplam N=186, Edirne N=84, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=54

İnsan yaşamının önemli bir geçit dönemi olan evlenme, gerek kızın, gerekse erkeğin sosyalleşme sürecinin önemli bir aşamasını oluşturması, gerekse aileler arasında kurulan dayanışmayı, toplumsal ve ekonomik ilişkiyi belirlemesi ve düzenlemesi bakımından her zaman her yerde önemli bir olay olarak görülmüştür. Ailenin toplumsal yapının temeli olması, bu birliği sağlayan evlenme olayına evrensel bir karakter kazandırmıştır. Dünyanın her yerinde, her aşaması, bağlı bulunduğu kültür tipinin ön gördüğü belirli kurallara ve kalıplara uydurularak gerçekleştirilen evlenme, tören, töre, adet, gelenek ve görenek bakımından zengin bir tablo çizmektedir (Örnek 1995:185). Trakya Bölgesinde de, evlilik süreci kız isteme ile başlayıp, söz, nişan, çeyiz serme, kına, nikah ve düğün aşamalarından geçerek sonlanmaktadır. Görüşme yapılan köy muhtarlarının hepsi, yukarıda sayılan tüm aşamaların, köylerinde bilindiğini ve uygulandığını söylemişlerdir.

Mevsimlerle insanların yaptıkları faaliyetler arasında paralellik vardır. Bazı dönemlerde fertlerin hayatta kalmalarını sağlayan ekonomik faaliyetler, diğer faaliyetlerin önüne geçer. Yaz ayları toprakla uğraşan çiftçilerin ettikleri ürünlerin hasatlarıyla ve topraktan aldıkları ürünün satışıyla yoğun olarak ilgilendikleri dönem olarak bilinir. Trakya bölgesinde yapılan çalışma da evlilik ya da sünnet gibi törenlerin, ürünlerin hasadından sonraki dönemlerde yapıldığını açıkça ortaya koyar. Evlilik törenleri sonbahar mevsiminde ve özellikle Eylül ayında ya da Yaz mevsiminin sonu olan Ağustos ayında yapılır. Bu ortalamalar hangi aylarda, hangi iş kollarında hareketliliğin yaşandığına dair ipuçlarını vermesi açısından da ilginçtir (Tablo:I-6).

Tablo: I-6 Trakya Köylerinde Evlilik Düğünlerinin Mevsimlere Göre Dağılımı (%'de)

	İlkbahar	Yaz	Sonbahar	Kış
Genel Toplam	3.0	38.4	56.2	2.4
Edirne	4.2	31.9	62.0	1.9
Kırklareli	3.8	50.0	44.0	2.2
Tekirdağ	—	37.1	59.5	3.4

*Birden fazla cevap verildiğinden N yükselmiştir. Genel Toplam N=466, Edirne N=216, Kırklareli N=134, Tekirdağ N=116

Bireylerin yaşam çizgisinde bir dönüm noktası olan evlilik aşaması, bireye ve yakın çevresindeki kişilere ekonomik ve psikolojik açıdan çok yoğun yük getirir. Bu yükü paylaşmak için eşe, dostta ihtiyaç vardır. Ayrıca düğün soya süreklilik kazandıracaktır. Bu nedenle yapılacak olan kutlama eş, dost, hısım akraba-

lara duyurulmalıdır. (Balaman 1983: 136-137). Trakya bölgesinde düğüne davet ağırlıklı olarak davetiye bastırılarak yapılır. Bunun yanı sıra daha geleneksel çağrı şekillerinden de yararlanılmaktadır. Örneğin okuyucu tutarak, ev ev, kapı kapı gezerek şeker, lokum, kına vs. gibi şeyler dağıtarak da düğüne davet yapılmaktadır. (Tablo: I-7). Ayrıca köy camii'nin hoparlörü de, köyde yapılan düğünü duyurmada kullanılan unsurlar arasındadır. İlginç olan nokta kentte özgü davetiye bastırarak düğüne davet adedinin, Trakya köylerinde de çok yaygın şekilde kullanılmasıdır. Görüşme yapılan köy muhtarının % 98.9'u davetiye bastırma adedinin köylerinde uygulandığını söylemişlerdir.

Tablo: I-7 Trakya Köylerinde Evliliklerde, Düğüne Davetin Nasıl Yapıldığı (%'de)

	Davetiye Bastırılır	Kına, Lokum, Şeker Dağıtılır	Okuyucu Tutulur	Cami Hoparlörleri	Diğer
Genel Toplam	50.1	35.8	8.1	4.1	1.9
Edirne	49.7	40.4	5.3	3.5	1.2
Kırklareli	57.3	19.5	9.8	7.3	6.1
Tekirdağ	45.7	40.5	11.2	2.6	—

*Birden fazla cevap verildiğinden N yükselmiştir. Genel Toplam N=369, Edirne N=171, Kırklareli N=182, Tekirdağ N=116

Evlilik düğünleri ağırlıklı olarak evde yapılır. Düğünün yapıldığı yerler arasında ikinci sırayı düğün salonu alır. Bu oran, Trakya köylerindeki değişmeyi göstermesi açısından önemlidir. Bu alandaki değişme, köylerde köy halkının ortak kullanımına açık üniteler arasına, düğün salonlarının da, girmeye başlamasına neden olmuştur. Köylerinde düğün salonu olmayan, fakat töreni bu tarz bir ünite de yapmak isteyen bazı aileler, düğünlerini ya köyün idari olarak bağlı olduğu ilçe, ya da ilde yaparlar. Ekonomik açıdan güçlü olan ailelerin bazıları da İstanbul'da düğün salonu kiralar. Bu oran Trakya köylerinin beğeni, davranış ve uygulama açısından kentle bütünleştiklerini gösteren önemli noktadır. Ev içinde yapılan pek çok aktivitenin devamının yapıldığı bahçeler, köy halkının ortak kullanımına açık olan köy meydanı, okul ve kahve gibi üniteler de bazı günlerde farklı fonksiyonlar üstlenip, düğünlerin yapıldığı yerler haline dönüşmektedir. (Tablo: I-8).

Tablo: I-8 Trakya Köylerinde Evliliklerde, Düğün Yapıldığı Yerler

	Ev %’de	Düğün Salonu Salonu %’de	Bahçe %’de	Köy Mey. Okul Kahve %’de	Diğer %’de
Genel Toplam	51.7	20.5	15.6	8.4	3.8
Edirne	59.4	24.2	12.5	2.3	1.6
Kırklareli	43.3	13.3	30.0	10.1	3.3
Tekirdağ	45.3	20.0	9.3	17.4	8.0

*Birden fazla cevap verildiğinden N yükselmiştir. Genel Toplam N=263, Edirne N=128, Kırklareli N=60, Tekirdağ N=75

189 köyün hepsinde düğünlerde gelinlerin beyaz gelinlik giydikleri tespit edilmiştir.

Toplumlar, yeni evlenen bir çiftin nerede yaşayacakları ile ilgili kurallara sahiptir (Rosman, Rubel, 1989: 61-62). Türkiye köylerinde geniş aile yapısında babanın egemenliği ve babanın soy çizgisinde genişleme görülür. Baba soyuna bağlı olarak, yerleşme şekli erkeğin baba evidir. Trakya Bölgesinde de aynı yapı hakim model olup, köylerin % 64’ünde genç çift evlendikten sonra erkeğin (damadın) baba evine yerleşir. Fakat bu konuda da son zamanlarda bir değişme yaşanmakta ve Trakya köylerinin yaklaşık % 35’inde genç evliler kök ailelerinden ayrılarak bağımsız üniteler kurabilmektedirler (Tablo:I-9). En az tercih edilen model ise, kızın (gelinin) baba evine yerleşmektir. Derinlemesine yapılan köy araştırmalarında, erkek çocuğu olmayan bazı ailelerin damatlarını kendi evlerine aldıklarını gösteren, bir iki örnek olaya rastlanmıştır. Fakat bölgede yaygın şekilde uygulanan ve onaylanan bir yerleşme şekli değildir. Zamanla bu konuda da yöre halkının esnek davranışlar sergileyeceğini söylemek yanlış olmayacaktır. Çünkü Trakya köylerinde yapılan çalışma, hayatın pek çok cephesinde geleneksel ve modern yaşam tarzının birlikte yürütüldüğünü gözler önüne sermiştir.

Tablo: I-9 Trakya Köylerinde Evlendikten Sonra İlk Yerleşilen Yer

	Erkeğin Baba evi %’de	Ayrı Ev %’de	Kızın Baba evi %’de
Genel Toplam	64.0	34.4	1.6
Edirne	62.7	34.9	2.4
Kırklareli	58.3	41.7	—
Tekirdağ	71.2	26.9	1.9

Genel Toplam N=183, Edirne N=83, Kırklareli N=48, Tekirdağ N=52

SONUÇ

2000'li yılların hemen öncesinde, Türk köylerinde, varolan sosyo-kültürel yapının ana hatlarını saptamak amacıyla 1995 yılında Edirne, Kırklareli ve Tekirdağ illerinde başlayan, 1996 yılında Balıkesir, Bursa, Çanakkale, 1997 yılında Aydın, İzmir, Manisa, Muğla, 1998 yılında Bilecik, Denizli, Kütahya, Uşak ve 1999 yılında Afyon, Burdur, Eskişehir ve Isparta illerinin köylerinde yürütülen çalışmalar sahip olduğumuz kültürel zenginliği gözler önüne sermektedir. Ortak bir paydada birleşmekle birlikte, yaşam tarzlarında nüans farklılıklarının olduğu tespit edilmiştir. Bu farklılıklar, grupların farklı yaşam deneyimine sahip olmalarından kaynaklanmaktadır. Başka bir deyimle kültür, evrensel olmakla birlikte kültürün yerel yada bölgesel belirtisi kendine has olup, benzersiz ve tektir.

KAYNAKÇA

- AKKAYAN, T., 1979, *Göç ve Değişme*, İstanbul: İ.Ü. Edebiyat Fakültesi Basımevi
AKKAYAN, T., 1983, *Söğür*, İstanbul: Yenilik Basımevi
M. H AYDIN
BALAMAN, A.R., 1983, *Gelenekler Töre ve Törenler*, İzmir: Betim Yayınevi
EMİROĞLU, V., 1972, *Edilli Köyünün (Akçakoca) Kültür Değişmesi Bakımından İncelenmesi*, Ankara: Varol Matbaası
ERCAN, F., 1993, *Kırsal Yapıda Toplumsal Değişme*, İstanbul: Yar Yayınları
_____, 1990, *Genel Nüfus Sayımı İdari Bölünüş*, Ankara: Yayın No:1457, Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası
KIRAY, M., 1982, *Toplumbilim Yazuları*, Ankara Gazi Üniversitesi İktisadi İdari Bilimler Fakültesi Yayınları
OZANKAYA, Ö., 1971, *Köyde Toplumsal Yapı ve Siyasal Kültür*, Ankara:A.Ü. Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları, Sevinç Matbaası
ÖRNEK, S.V., 1995, *Türk Halk Bilimi*, Ankara:T.C. Kültür Bakanlığı, Türk Hava Kurumu Basımevi
ROASMAN, A., 1989 *The Tapestry of Culture*, New York: Random House
P. G. RUBEL
SARAN, N., 1993, *Antropoloji*, İstanbul: İnkılap Kitabevi